

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

E: info@streamingdienstennederland.nl
W: streamingdienstennederland.nl
KvK: 96623756

Datum: 27 december 2025

Betreft: Reactie internetconsultatie 'Initiatiefvoorstel Wet Naburig recht
diepfakes van personen'

I. Samenvatting

Streamingdiensten Nederland steunt een krachtige aanpak van schadelijke en strafbare diepfakes. Daarbij tekent zij allereerst aan dat het geoorloofd gebruik van digitale replica's in de film- en tv sector niet kwalificeert als het gebruik of vervaardigen van diepfakes. Het wetsvoorstel reguleert dit gebruik desondanks, waardoor bestaande en legitieme werkwijzen worden doorkruist.

Ook voor de aanpak van schadelijke en strafbare diepfakes is het voorgestelde nieuwe naburige recht niet het juiste instrument. Het in consultatie gebrachte voorstel wekt de indruk slachtoffers te beschermen, maar biedt hen in de praktijk onvoldoende houvast, creëert substantiële rechtsonzekerheid en schaadt het investerings- en innovatieklimaat in de audiovisuele sector, terwijl bestaande wetgeving al toereikende mogelijkheden biedt.

In deze samenvatting worden de hoofdlijnen van onze reactie geschetst. In de uitwerking (II) wordt nader ingegaan op onze argumenten om af te zien van het Initiatiefvoorstel.

1. Voorstel is niet effectief

Onderzoek van het WODC en recente antwoorden van de Minister van Justitie en Veiligheid bevestigen dat het Nederlandse recht reeds beschikt over effectieve instrumenten tegen schadelijke diepfakes, waaronder strafrecht, civiel recht, privacyrecht en portretrecht. Het kernprobleem is niet het ontbreken van rechten, maar handhaving, opsporing en snelle verwijdering. Het invoeren van een nieuw naburig recht lost deze knelpunten niet op.

2. Spanning met de systematiek van het auteursrecht

Het voorstel rekt het systeem van auteurs- en naburige rechten oneigenlijk op. Deze rechten zijn bedoeld om creatieve prestaties te beschermen, niet om (imitatie van) persoonskenmerken te reguleren.

3. Risico voor vrijheid van meningsuiting en cultuur

Het uitgangspunt van voorafgaande toestemming raakt direct aan vrijheid van meningsuiting, satire, journalistiek en kunst. De bestaande portretrechtelijke afweging biedt juist een bewezen balans tussen bescherming van personen en maatschappelijke expressievrijheid. Het nieuwe naburige recht doorbreekt die balans en vergroot de juridische onzekerheid.

4. Economische en internationale gevolgen

Het voorstel introduceert een ongeharmoniseerd, uniek Nederlands recht dat niet aansluit bij Europese en internationale standaarden. Dit bemoeilijkt grensoverschrijdende diensten en schaadt het vestigingsklimaat. Daarmee staat het voorstel haaks op de koers uit het rapport *'De route naar toekomstige welvaart'* (commissie-Wennink), waarin wordt gepleit voor een voorspelbaar en samenhangend regelgevend kader.

5. Overlap van regelgeving

Tegelijkertijd worden de Europese AI-verordening (AI Act) en de Digital Services Act (DSA) geïmplementeerd, die reeds verplichtingen bevatten gericht op transparantie en bestrijding van misleidend content. Vooruitlopen daarop leidt tot stapeling van regelgeving en verminderd de uitvoerbaarheid nog verder.

Conclusie

Het Initiatiefvoorstel roept wezenlijke zorgen op over effectiviteit, proportionaliteit en toekomstbestendigheid en biedt geen passend kader voor een effectieve aanpak van deepfakes, terwijl het nieuwe juridische en economische risico's introduceert. Streamingdiensten Nederland pleit er daarom voor om af te zien van dit initiatiefvoorstel en de aandacht te richten op versterking van de handhaving binnen bestaande wettelijke Nederlandse en Europese kaders.

Wij vertrouwen erop u met deze informatie van dienst te zijn geweest en hopen dat u deze inbreng meeneemt in uw overwegingen.

Met vriendelijke groet,

Zohair El Yassini
Voorzitter en directeur Streamingdiensten Nederland

(VERVOLG)

II. Nadere uitwerking en onderbouwing van reactie 'Initiatiefvoorstel Wet Naburig recht deepfakes van personen'

Op 31 oktober 2025 is het initiatiefvoorstel *Wet Naburig recht deepfakes van personen* ter consultatie aangeboden. Streamingdiensten Nederland is de brancheorganisatie voor streamingdiensten. Deze diensten investeren in de productie en distributie van Nederlandse audiovisuele producties en hebben daarmee belang bij een systeem van auteursrechten en naburige rechten dat innovatie bevordert en makers belooft voor hun werk.

Streamingdiensten Nederland steunt de ambitie van de indieners om de identiteit van personen te beschermen en is overtuigd van de noodzaak om het verspreiden van strafwaardige en schadelijke *deepfakes* strenger aan te pakken. Streamingdiensten Nederland is echter van mening dat de vorm waarin dit wetsvoorstel is gegoten, weinig zekerheid biedt voor personen die geconfronteerd worden met ongewenste of strafbare *deepfakes* en tegelijkertijd zeer sterke nadelige gevolgen heeft voor de rechtszekerheid binnen de audiovisuele sector. Voor Streamingdiensten Nederland staat voorop dat de

film- en tv sector geen gebruik van AI of andere digitale technologieën maakt om *deepfakes* te creëren: de beelden worden immers niet gebruikt met het doel om ten onrechte voor authentiek of waarheidsgetrouw te laten doorgaan. Het gebruik van digitale replica's en andere innovatieve filmtechnieken behoort daarom buiten de definitie van 'deepfake' te vallen. Echter, het wetsvoorstel strekt zich wel uit tot het reguleren van dit type gebruik. Dit heeft tot gevolg dat de bestaande praktijk in de audiovisuele sector, waarbij op basis van toestemming gebruik wordt gemaakt van digitale imitatietechnologie, onnodig wordt doorkruist. Dit heeft negatieve effecten op de productie, distributie en innovatie van Nederlandse films, series, documentaires en audiovisuele producties. Het brengt Nederland op achterstand met landen om ons heen. Het Initiatiefvoorstel is een voorbeeld van wetgeving die het probleem wat het beoogt niet oplost, haaks staat op auteursrecht en waarvoor bestaande wetgeving al voldoet. We roepen dan ook op om dit Initiatiefvoorstel in te trekken; om zo onvolkomen nieuwe regels te vermijden, die de handhaving van bestaande alleen maar verder bemoeilijken.

Het Initiatiefvoorstel regulering deepfakes

Het Initiatiefvoorstel identificeert terecht de ernstige risico's die verbonden zijn aan het misbruik van *deepfake* technologie, waaronder fraude, de verspreiding van desinformatie over publieke figuren en seksuele *deepfakes*. Om deze risico's het hoofd te bieden, wil het voorstel 'personen' meer zeggenschap geven over het gebruik van hun stem en beeltenis. Er wordt voorgesteld om een nieuw naburig recht in de Wet op de naburige rechten (WNR) op te nemen dat, anders dan de bestaande naburige rechten, niet is voorbehouden aan uitvoerende kunstenaars, maar aan alle natuurlijke personen toekomt. Dit nieuwe naburige recht zou iedereen het exclusieve recht geven om toestemming te verlenen voor het vervaardigen, reproduceren of anderszins openbaar maken van een *deepfake* van diens persoon.

De Wet op de naburige rechten is een wet die creatieve prestaties beschermt. Het gaat om rechten van onder meer kunstenaars en producenten die nauw verbonden zijn met een *prestatie en distributie van werken* in letterkunde, wetenschap of kunst. Een beperkt overdraagbaar recht op *deepfakes* dat "ieder natuurlijk persoon" toekomt op grond van een – wellicht moeilijk te bewijzen – *gelijkenis* met die persoon staat volledig haaks op die systematiek en rekt het intellectuele eigendomsrecht oneigenlijk ver op. Tegelijkertijd biedt het voorstel geen echte oplossingen voor de problemen die zich voordoen bij misbruik van *deepfake* technologie.

De belangrijkste juridische, maatschappelijke, en uitvoerbaarheidsproblemen van het voorstel worden hierna toegelicht.

Bestaande wetgeving beter geschikt voor het aanpakken van schadelijke deepfakes

Als eerste rijst de vraag of dit nieuwe recht überhaupt nodig is. Het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC) heeft al in 2022 een uitgebreid onderzoek gedaan waarin het de problematiek rondom *deepfakes* analyseert en voorstellen doet voor regulering. Een van haar conclusies is dat het Nederlandse strafrecht over het algemeen goed toegerust is om *deepfakes* aan te pakken wanneer deze dusdanig kwalijk zijn dat ze als strafwaardig kunnen worden beschouwd.¹ Het WODC doet in haar onderzoek op meerdere rechtsgebieden (waaronder het strafrecht, het gegevensbeschermingsrecht, het civiele recht en het procesrecht) aanbevelingen om de aanpak van strafwaardige en schadelijke *deepfakes* te versterken.

¹ Zie 'WODC rapport 3137: Deepfakes. De juridische uitdagingen van een synthetische samenleving (2022); <https://repository.wodc.nl/handle/20.500.12832/3134>

Nergens suggereert het WODC echter dat de introductie van een naburig recht een oplossing zou kunnen zijn om *deepfakes* tegen te gaan. Het eigenlijke probleem, concludeerde het WODC, zit hem niet in wetgeving maar in de *handhaving* daarvan. Ook Minister Foort van Oosten van Justitie en Veiligheid geeft in zijn antwoorden op Kamervragen van 19 september jl.² aan dat het Nederlandse recht voldoende mogelijkheden biedt voor juridische (civiele) vervolgstappen, strafrechtelijke vervolging en bestuursrechtelijke handhaving. Volgens de Minister biedt het Nederlandse recht een breed scala aan instrumenten om ongewenste *deepfakes* aan te pakken, waarbij het bestaande wettelijk kader voldoende mogelijkheden biedt om het onwenselijke gebruik van *deepfake*technologie te adresseren.

In de tweede plaats is het voorstel ongeschikt omdat naburige rechten intellectuele eigendomsrechten zijn, bedoeld om de creatie en beschikbaarheid van creatieve inhoud te bevorderen, waaronder educatieve en wetenschappelijke publicaties, nieuws, beeldende kunst, muziek, videogames en films. Dit verhoudt zich niet met bescherming tegen het gebruik van *deepfakes*. Door personen een exclusief recht toe te kennen om toestemming te verlenen voor het gebruik van hun stem of beeltenis, wordt bescherming tegen *deepfakes* omgevormd tot handelswaar: in plaats van mensen te beschermen, wordt hen een verdienenmodel aangeboden waarmee zij hun persoonskenmerken kunnen licentiëren.³

Ten derde verdient het de voorkeur om de duidelijke en uitgekristalliseerde Nederlandse jurisprudentie op grond van het portretrecht in te zetten tegen schadelijke *deepfakes*. Een redelijk belang aan de kant van de afgebeelde persoon is in beginsel voldoende om tegen gebruik van een afbeelding in *deepfake* materiaal in het geweer te komen en heeft als voordeel dat er geen discrepantie ontstaat tussen bestaande bescherming op grond van het portretrecht en die op grond van de Wet op de naburige rechten, hetgeen bewijsrechtelijke problemen met zich mee zal brengen.

Voor Streamingdiensten Nederland staat voorop dat voor de verantwoorde inzet van *deepfake* technologie geen voorafgaande toestemming mag worden geëist (*bijvoorbeeld in documentaires, biografische films, docudrama's, parodieën of satires*). Verplichte toestemming (behalve voor de zeer beperkte uitzonderingen op grond van artikel 10 WNR) zal een negatief effect sorteren op de vrijheid van meningsuiting, satire en kunst – terwijl de regels van portretrecht bij uitstek geschikt zijn voor het vinden van de juiste balans tussen bescherming van de privacy, eer en goede naam van personen en de vrijheid om *deepfakes* in te zetten in het maatschappelijk verkeer. Er is een lange geschiedenis van verantwoord gebruik van AI-tools in de audiovisuele industrie, onder meer op het gebied van visuele effecten en postproductie.

Ook voor uitvoerend kunstenaars in de audiovisuele industrie en daarbuiten, overtuigt het recht niet. De introductie van een nieuw exclusief recht voor het grote publiek verstoort niet alleen de grondslagen van dit rechtsgebied, maar verwatert ook de waarde van naburige rechten die momenteel zijn voorbehouden aan uitvoerende kunstenaars die bescherming verdienen vanwege hun betekenisvolle bijdragen aan creatieve inspanningen.

Dit voorstel zal leiden tot een uniek Nederlands systeem dat in geen enkel ander land ter wereld bestaat. Het creëert onnodige rechtsonzekerheid, benadeelt de Nederlandse film-

² Aangangsel Handelingen II 2025/26, nr. 2025D40383.

³ Zie ook Hugenholtz, 6 August 2025: <https://legalblogs.wolterskluwer.com/copyright-blog/deepfake-bills-in-denmark-and-the-netherlands-right-idea-wrong-legal-framework/>

en televisiesector door de complexiteit ervan en heeft een negatief effect op grensoverschrijdende diensten.

Daarnaast acht Streamingdiensten Nederland het problematisch dat niet inzichtelijk is gemaakt hoe het voorgestelde nieuwe naburige recht zich verhoudt tot het portretrecht als bestaande uitzondering binnen het auteursrecht. Zonder een duidelijke afbakening bestaat het risico van overlappende aanspraken en rechtsonzekerheid voor betrokken partijen.

Maatschappelijke knelpunten

Het wetsontwerp maakt niet duidelijk wanneer er sprake is van een 'gelijkenis', anders dan dat degene die het materiaal ziet of beluistert *"ten onrechte kan denken dat hij te maken heeft met de persoon in kwestie"*. Hoewel de Memorie van Toelichting aangeeft dat *"beeldmateriaal waarbij duidelijk is dat de getoonde handelingen niet zijn verricht door de persoon in kwestie"* buiten het voorstel valt, geeft de definitie vermoedelijk aanleiding tot procederen en leidt daarmee mogelijk tot hoge kosten voor partijen die – op legitieme wijze – digitaal gegenereerde afbeeldingen van personen gebruiken, zoals dat – onder meer – voorkomt in de audiovisuele industrie.

Streamingdiensten Nederland verwacht dat het voorstel aanzienlijke negatieve gevolgen heeft voor de audiovisuele industrie, vanwege het ontbreken van beperkingen voor beperkt en gebruikelijk gebruik van AI bij filmmontage en de natuurlijke ontwikkeling van producties in de film- en televisie-industrie. Dit leidt tot belemmering van de investeringen in Nederlandse producties.

Streamingdiensten Nederland wijst erop dat het voorstel niet aansluit bij de koers die in het rapport 'De route naar toekomstige welvaart' (rapport Wennink) wordt geschetst. Het rapport benadrukt het belang van een voorspelbaar, samenhangend en internationaal concurrerend regelgevend kader om investeringen en innovatie mogelijk te maken. Het introduceren van een ongeharmoniseerd en juridisch onzeker naburig recht ondermijnt deze uitgangspunten en brengt het risico met zich dat investeringen en productieactiviteiten in de audiovisuele sector worden geschaad, met negatieve gevolgen voor het vestigingsklimaat en de economische waardecreatie in Nederland.

Uitvoerbaarheid

De Memorie van Toelichting bij het voorstel vermeldt dat het 'in beginsel aan de rechthebbende zelf en zijn individuele en/of collectieve belangenbehartigers is om inbreuken op intellectuele eigendomsrechten, waaronder naburige rechten, civielrechtelijk te handhaven.'

Dat betekent dat het instrument in feite iedere vorm van handhaving ontbeert, terwijl daar nu juist het daadwerkelijke probleem ligt: de anonimiteit van daders, trage verwijderingsprocessen en normalisering van extreme uitingen jegens publieke figuren vormen de werkelijke belemmeringen voor het efficiënt optreden tegen schadelijke *deepfakes*. Deze belemmeringen worden door het voorstel niet weggenomen, dat geen van de gewenste afschrikkende effecten bereikt.

Ook voor de audiovisuele sector is het voorstel schadelijk. Het wetsvoorstel verklaart filmauteurscontractenrecht van overeenkomstige toepassing, hetgeen betekent dat, wanneer makers hun rechten overdragen aan een filmproducent, die een billijke vergoeding betaalt voor de overdracht. Daarnaast is ook degene die het filmwerk openbaar maakt, een proportionele billijke vergoeding verschuldigd. In zijn huidige vorm zal het voorstel dus

onnodige belemmeringen opwerpen voor de contractuele (onderhandelings)vrijheid van filmproducenten en makers, die daardoor minder vrij zullen zijn om de meest geschikte oplossingen te vinden voor het gebruik van digitaal gegenereerde afbeeldingen in filmproducties, op een manier die wel aansluit bij de huidige praktijk.

Ook in internationale context roept het wetsvoorstel problemen op. In de eerste plaats omdat hiermee een nieuw, ongeharmoniseerd naburig recht in het leven wordt geroepen dat leidt tot verschillen in de reikwijdte van de bescherming tussen Nederland en andere EU-lidstaten. Dat maakt het voor grensoverschrijdende diensten aanzienlijk complexer en risicovoller om hun activiteiten in meerdere lidstaten aan te bieden en doet afbreuk aan het recht op het vrije verkeer van diensten zoals gewaarborgd in artikel 56 VWEU. Ten tweede omdat het voorstel, zoals blijkt uit artikel 15e van het wetsvoorstel, de rechtsmiddelen bedoeld voor het handhaven van intellectuele eigendomsrechten van toepassing verklaart op het gebruik van *deepfakes*. Hiermee is het voorstel in strijd met de handhavingsrichtlijn IE-rechten, waar is bepaald dat zulke maatregelen geen belemmeringen voor legitiem handelsverkeer mogen creëren.⁴

Streamingdiensten Nederland acht het daarnaast van belang dat de werking en effectiviteit van de verplichtingen uit de Europese AI-verordening (AI Act) en de Digital Services Act (DSA) eerst worden beoordeeld nadat deze volledig zijn geïmplementeerd, in de praktijk toepassing hebben gevonden en er handhaving plaatsvindt. Een dergelijke evaluatie is noodzakelijk om vast te stellen in hoeverre de AI Act en de DSA reeds voorzien in toereikende en proportionele waarborgen tegen misleidende of schadelijke deepfakes, dan wel of aanvullende nationale maatregelen daadwerkelijk nodig zijn. Vooruitlopen op deze beoordeling kan leiden tot stapeling van regelgeving en het ontstaan van overlappende of inconsistente verplichtingen, hetgeen vanuit het oogpunt van proportionaliteit en een samenhangend wettelijk kader onwenselijk is.

Tot slot verdient vermelding dat in Denemarken een vergelijkbaar wetsvoorstel is gepubliceerd, dat vanwege de impact op het functioneren van de interne markt (op grond van de TRIS-verordening) bij de Europese Commissie is genotificeerd. Streamingdiensten Nederland is dan ook van mening dat dit Nederlands Initiatiefvoorstel ook ter notificatie aan de Europese Commissie moet worden voorgelegd.

⁴ Artikel 3 lid 2 van Richtlijn 2004/48/EC